

מראי מקומות - יבמות

צט:

אין כאן ספק ממון, וא"כ אין צריך לתרץ דכל ספק ממון שמוותר לו להשאיר אצלו אינו ספק גזל, ולכא' משמע דבאמת קושיה זו קשה רק הכא, דהיינו שיש עליו מצות נתינה מספק, וממילא הוי גזל השבט, וע"ז תי' דבאמת אינו מחוייב במצות נתינה עד שיודע שודאי מחוייב, וממילא אין כאן משום גזל [אולם יתכן דבאמת הק' ב' קו', וכיון דתי' דאינו חייב מספק, ממילא אין קו' מספק גזל, אבל בשאר ספק ממון שיש לאדם, באמת עדיין יש חסרון של ספק גזל, וצ"ע].

ד. ואין מוציאין שלהם מידיהם

פרש"י, שהם יכולים לעשות שליח לכל מי שירצו להקריב את קרבנם, או ישהו את קרבנם. והק' **הרש"ש**, הא זה גם ישראל יכול לעשות, ואם משום בל תאחה, הרי גם כהנים מוזהרים בזה, וצ"ע.

ה. ובכורו יהא רועה

פרש"י, אבל בזמן הבית, דהא לא מצי למכפינהו למיתן לכהנים, וכו'. והק' **רעק"א**, הרי א"י בסוגיא בתמורה (ח), דבזמן הבית אין לכהן שום זכיי' בהבכור, ורק לאחר הקטרת אימורים זוכה בבשר משלחן גבוה, והק' דא"כ ליתי גזבר ולשקלי', ומסיק דבבכור בזמן הזה מייירי. עוד הביא קו' **הקרבן העדה** (בשיירי קרבן), דכיון דבהמה ודאי בכור הוא, האם משום הנאתו יעברו על איסור, הרי צריך להקריב הבכור תוך שנתו, וצ"ע. ולתרץ קו' זו של הקרה"ע, כ' **הערוך לנר** די"ל דמייירי דספקות אלו ירשו בכור מאביהם, וחולקים אותו מספק, וכיון שפסק **הרמב"ם** דיוורש אינו בבל תאחה, וכיון דאם יקריבו אותו לקרבן, לא יהי' להם כלום, דהא אינם יכולים לאכול ממנו, כיון דספק כהנים הם, א"כ ממילא מותרים הם לרעותו עד שיסתאב. ולגבי קו' **רעק"א** מהסוגיא דתמורה, כ' **הרש"ש** דתלוי במח' אמוראים שם, וסוגיין אתי אליבא דמ"ד דשייך זה בזמן הבית ג"כ.

ו. חלק א' פשיטא

פי' תוס', פשיטא שאין להם אלא חלק א'. והעיר **הערוך לנר**, דלכא' משמע מכאן שיש שיעור שצריכים ליתן לכל כהן, והיכן מצינו כן. וכ' דלכא' מוכח מכאן מה שהביא **המשנה למלך** (מתנ"ע"ו, ז) מה שנח' הראשונים בזה, **דהרמב"ם** ו**הר"ש** ס"ל שאין שיעור לנתינת תרומה, אבל ר' **ישעי'** (והוא התוס' רי"ד בקדושין נח) ס"ל שיש שיעור חשוב שצריכים ליתן לכהן, ולכא' יש ראי' מכאן לשי' התוס' רי"ד, מה שהק' **הגמ'** דפשוט שאין צריכים ליתן לכהן ולעבד אלא חלק א' (וא"כ, יהי' ג"כ מוכח מכאן דשיעור זה דצריך ליתן שיעור חשוב לכהן, הוא רק לענין נתינה לכהן עצמו, אבל לעבד כהן, אף שמוותר לו לאכול תרומה, מ"מ אין צריכין ליתן לו שיעור חשוב, וצ"ע בזה).

המשך בעמוד הבא

א. ואם אכלו, אין משלמין קרן וחומש

כ' תוס' דנהי דאין צריכין לשלם, אבל ודאי צריכין להפריש משום כפרה. וכן נקטו **תוס'** ב**כתובות** (ל: ד"ה זר שאכל), וכ' דמוכח מכאן דההפרשה היא הכפרה, ולא הנתינה לכהן [דאם הי' הכפרה הנתינה לכהן, אז גם יהי' צריך ליתנה לכהן כדי להתכפר]. והק' **הקרבן אורה**, נהי דאין צריכים ליתנם לכהן משום כפרה, אבל כיון דהפרישן, ממילא נעשין תרומה, וא"כ יהי' אסור לו לאוכלן, וא"כ לכא' יהי' צריך למזכרם לכהן, ולשון המשנה לכא' לא משמע כן. עוד הק' על מש"כ **תוס'** שם, דלאחר ההפרשה יכול הכהן למחול תשלומין אלו, דמה טיבה של מחילה זו, הרי א"צ למחול הממונות, דבזה אמרי' המע"ה, ומה שייך לומר שימחול התרומה באופן שתעשה חולין ע"י המחילה. ואין לומר דאתי למ"ד דאין נעשין תרומה אלא לאחר הנתינה להכהן, וכיון שכאן עדיין לא נתנו להכהן, ממילא נשארים חולין, דלמ"ד זה אינו מתכפר עד שנותן לכהן, ואיך סגי בהפרשה, וצ"ע.

ב. ומוכרין את התרומה, והדמים שלהן

פרש"י, תרומת תבואתן, כשמפרישין אותה, אין צריכין לתתה לכהן, דכל חד אמר לכהן אייתי ראי' דלאו כהן אנא ושקול. וע' **בשער המלך** (מעשר א, ד) שהביא **ממהר"י בירב**, שהביא מהרשב"א דמונפשליר דס"ל דגם כהנים צריכים ליתן תרומתן לכהנים אחרים, והוא מתקנה דרבנן, דחיישינן דאם יוכלו לעכב התרומה אצלן, יבואו לאכול טבל. והק' ע"ז השעה"מ (ד"ה אך קשה לי) מסוגיין, דלפ"ז יהי' צריך במתני' ליתנה לכהן ממ"נ, דאם ישראל הוא, צריך ליתנה לכהן מדאורייתא, ואם כהן הוא, צריך ליתנה עכ"פ מדרבנן. וכ' דאולי כשתיקנו חז"ל שהכהן יהי' צריך ליתן תרומתו לכהן אחר, זהו רק היכא שהוא כהן ודאי, דאז יש לחוש שמא יאמר דכיון דהתרומה מותרת לו, הפרשה ל"ל. אבל בכהן ספק, דודאי צריך להפרישו, י"ל דלא תקנו רבנן.

ג. ומוכרין את תרומה והדמים שלהן

הק' הריטב"א (ק), בשם יש מקשים, "כיון דספק דאורייתא הוא, היכי שרינן לעשות כן ולגזול את השבט ולבטל מצות נתינה. ומתרצין שלא חייב הכתוב מצות נתינה אלא לישראל ודאי, ואין כאן משום גזל עד שיודע בודאי שהוא חייב בנתינת תרומה". (ויש לעי' בכוונתו, האם הק' ב' קושיות, א', הא ספק גזל הוא, וב' דיש לו ספק מצות נתינה, וע"ז תי' דכל זמן שאינו יודע דחייב ליתן הממון, אי"ז חשיב ספק גזל, וגם לא חייבה התורה אלא לישראל ודאי ליתן תרומה. ולכא' ק' לומר כן, דלכא' יכולין להק' כן בכל ספק ממון, שהרי הוא ספק גזל [ונקו' הקונטרס הספיקות], ולא משמע דקו' זו היא קו' בעלמא. ועוד, אם לפי תירוצו על הקו' הב', באמת אין חיוב כלל ליתן תרומה מספק, א"כ באמת

מראי מקומות - יבמות

צט: (המשך)

ס' ד', דמבואר ממה שכ' רש"י דהטעם דאין חולקין לחשו"ק הוא משום זילותא, ובעצם יכול ליתן תרומה לחשו"ק, ויהי יוצא מצותו בזה (וגם מותס' מבואר כן, דכ' דהטעם דאין חולקין להם בבית הגרנות הוא משום שמא אין להן אפוטרופוס ואולי לא ישמרוה בטהרה, אבל מעיקר הדין ודאי יכול ליתן להם), וגם מבואר מהא דמשגרינ לבתיהן ויוצא המצוה בזה. ולכא' יוצא מזה דזוכה החשו"ק במתנות [דס"ל להפר"ח דצריך שיזכה הכהן במתנות], ואף דאינו יכול לעשות קניינים, אבל יכול להקנות לו משום דדעת אחרת מקנה אותו. והק' הקצות עליו, דהרי קיי"ל דטובת הנאה אינה ממון, וא"כ אין לבעלים כלום בעצם המתנות, ולכן אין שייך בזה דעת אחרת מקנה אותו. ועוד הק', תינח חרש וקטן, שוטה מאי איכא למימר, הרי בשוטה לא אמרי' דעת אחרת מקנה אותו. וכ' הקצות לבאר הא דסוגיין ע"פ מש"כ תוס' בסנהדרין (סח:), דיש לקטן ממון ע"י מעשה ידיו, דמה שמשלמין לו עבור זה הוי שלו, אפי' בלי מעשה קנין ידי'. וא"כ, כ' הקצות דה"ה במתנות כהונה יכולין לומר כן, דכיון דשעבודא דאורייתא בחובות אלו, ממילא יהי' יכול הקטן לקנות המתנות שנתן לו הישראל. וע' בנתיבות (שם, ח') דכ' לבאר דמה דהתורה ציותה לישראל ליתן תרומה לכהן, אין שום חיוב על הישראל ליתנה לכהן, ובאמת יכול להפקירו, וכל כהן שירצה יכול לבוא ולקחתו. אלא דהתורה נתנה לישראל הטובת הנאה ליתן לכל כהן שירצה, אבל באמת אינה שלו להקנותה לכהן, וא"כ אין צורך שיהי' הכהן קונה אותה, וא"כ שפיר משגרהו לחשו"ק.

ז. אין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו

כ' רש"י, דכיון דס"ל לר' יהודה דמעלין מתרומה ליוחסין, הלכך אין חולקין לו תרומה, דלא ליתי לאסוקי ליוחסין. ויוצא דלפי רש"י, עיקר מחלוקתם הוא אם מעלין מתרומה ליוחסין, וממילא מסתעף מזה מח' אם יכולין לחלוק לעבדים בבית הגרנות או לא. אולם ע' בתוס' בכתובות (כה. ד"ה או דלמא), דכ' דעיקר מחלוקתם הוא אם חולקים תרומה לעבד בבית הגרנות או לא, וממילא מסתעף מזה מח' לענין אם מעלין מתרומה ליוחסין או לא.

ח. השתא בהמתן של צדיקים וכו'

כ' תוס' דלא גרסי' לי', משום דלא אמרי' כן אלא במקום שהחכם עצמו נכשל באכילת איסור. אולם ע' בערוך לנר שכ' ליישב הגירסא, דיש לחלק בין אם התקלה היא ע"י עצמו, שהוא עצמו נתקל, או אם התקלה היא לאחרים. כלומר, דאם הוא עצמו חטא, הרי י"ל דשב ורפא לו, ובזה לא אמרי' דאין תקלה באה על ידו אלא לענין אכילה. אבל היכא דמכשיל אחרים בחטא, אז אמרי' דאפי' בענינים אחרים, שאינם ענין לאכילה, שפיר י"ל דלא תהי' תקלה באה ע"י הצדיק. וע"ש עוד מש"כ בזה.

ט. עשרה אין חולקין להם תרומה

בבית הגרנות... חרש שוטה וקטן

ע' בקצות החושן (רמ"ג, ד') שהביא מהפרי חדש (בשו"ת מים חיים